

СТАТТЯ-ІНТЕРВ'Ю

Спогади про дитинство під час Другої Світової війни

«Війна навчила цінувати їжу і теплі стосунки в родині» -

Роза Фрьоліх згадує дитинство під час Другої світової

Розі Фрьоліх – 80 років. Вона народилася вже під час війни, 1 вересня 1941 року, у селі Ландау на Одещині. Зараз це - Широколанівка Миколаївської області. Село створила група німців-бояр, які приїхали розбудувати цю місцевість на початку 19 ст.

Дитинство Рози повністю перекреслила війна, а згодом – голод. Її родину переміщували поміж декількома країнами - спочатку нацисти вивезли їх на територію Польщі, потім – радянська влада на Урал. Повернутися в Україну змогла лише 1961 року. До себе забрала тітка. Зараз Роза Фрьоліх живе на Черкащині. Чоловік Василь – також дитина війни.

Про раннє воєнне дитинство пані Роза пам'ятає небагато. Проте має чимало яскравих уривчастих спогадів про післявоєнні роки. Її історія не унікальна, але показова, адже окреслює життя українських німців у той час.

- Не пам'ятаю серед знайомих людей, які підтримували погляди Гітлера. Там, де я жила в Польщі, були в основному депортовані люди, вимушені жити там, куди їх відвезли. Тому не були прихильниками цього режиму, але вголос про це ніхто, звісно, не заявляв. Люди боялися, що їх або родину можуть вбити чи катувати за подібне. Це змушувало бути тихими і не виставляти напоказ свою позицію «проти». Але звісно ж, при такому режимі не було тих, хто б підтримував.

- Чи змінювали ви місце проживання під час війни?

- Ні – лише один раз, коли нас депортували до окупованої Польщі, у концтабір. У два роки я ще не могла зрозуміти, який жах на нас очікує. Там ми і жили до кінця війни 1945 року. Коли звільнили Польщу, нас, як німців,

депортували на Урал. Життя після війни, до того ж на Уралі, не можна назвати казковим, навіть добрим. Але ми хоча б не були серед ворогів. Після війни у тих місцях, де ми жили, був голод. Один із братів – найменший - не зміг його пережити. Я мусила піклуватися про менших братів та сестер, ходити на роботу. На той момент мала 14 років. Працювала в їдальні, приходила на роботу о 5-й ранку. Особливо важко це було взимку. Проте вибору не було. Однак таке життя гуртувало людей, усі допомагали один одному. Це навчило вже тоді цінувати їжу. А найголовніше, чого навчила війна та післявоєнний час – цінувати родину, теплі стосунки поміж близькими людьми.

- Як до вас ставились, коли дізнавалися, що ви німкеня?

- До мене всі нормально ставились. Але до батька - гірше. Коли ми жили в Польщі, він не міг знайти роботу через свій статус і ситуацію загалом. Коли жили на Уралі, краще не стало. Його не хотіли брати на роботу, бо німець. Боялися конфліктів. Мав дітей, тож мусив зголошуватися на тяжку, низькооплачувану роботу на заводі. Я пам'ятаю, що він багато працював, я рідко його бачила. Попри це, грошей на життя все одно не вистачало. Мама працювала нянечкою в дитячому садку. Ця робота також не приносила великих або хоча б достатніх коштів. Вона також не могла знайти іншу роботу. До того ж мусила піклуватися про нас, сімох дітей. Люди, що жили разом з нами в селищі, знали про нашу ситуацію, тож допомагали як могли: їжею, одягом або ж просто добрим словом. Ситуація сусідів не сильно відрізалася від нашої, проте ми всі намагалися підтримувати один одного.

- Чи можете пригадати ще що-небудь із тих часів?

- На жаль, багато не пам'ятаю. Події того часу вже досить розмиті, але є декілька моментів, які чітко пригадую й зараз. Пам'ятаю, як ходила вранці на роботу і наскільки була голодна. Разом із цим пам'ятаю ігри, в які ми гралися з братами та сестрами, сусідськими дітьми. Це були звичайні дитячі ігри, наприклад, городки чи вишибали. Це допомагало нам забути хоча б на деякий час той жах війни, у якому ми були вимушені жити. У цих іграх не

було нічого незвичайного, проте вони допомагали нам, дітям, бути дітьми.
Не думати про те, що ми голодні, чи нам холодно, чи від голоду і холоду
помирають наші знайомі, друзі, сусіди чи родичі. Мені подобалися ті
моменти, коли ми гралися. Досі дуже ясно відчуваю ту радість.

Автор – Ярослав Шкрабаченко, 14 років

Харківська санаторна школа №13

у рамках проєкту “Розвиток медіасвідомості”, 2021 р.